

Doğru Yazalım Doğru Konuşalım

Prof. Dr. Hamza ZÜLFİKAR

Fokus olmak , odaklanmak, tutu, yazın üzerine.

İngilizceden Türkçeye geçen kelimeler yalnızca isim olarak yalın biçimleriyle dile yerleşmiyor. Bunların zamanla birleşik fiil hâlindeki yapılarına, eklerle genişletilmiş türevlerine, kelime sınıflarına dağılmış biçimlerine, sıfatlarına da ihtiyaç olduğunu görmekteyiz. Deşifre, deşifre olmak, sübvanse, sübvanse etmek, standart, standartlaşmak, kronik, kronikleşmek, alerji, alerjik, spor, sportif, medya, medyatik, trafik, trafik lâmbası, organizasyon, organizatör, organize suç, organize sanayi vb. Bu tür biçimler resmî dile girdikten, kanunlarda, yönetmeliklerde yer aldıktan sonra artık dilin vazgeçilmez sözleri oluyor. Yukarıda verilen örneklerde görüldüğü gibi daha önce dile girmiş olan fokus'un bu kez de olmak yardımcı fiiliyle birleşik bir fiil olarak kullanılışını görmekteyiz.

Fokus olmak biçimini Hürriyet gazetesindeki köşesinde Ertuğrul Özkök kullanmış (18 Kasım 2004). Türkçe Sözlük'te ve İmlâ Kılavuzu'nda ne fokus ne de fokus olmak var. Yapı Kredi yayınları arasında çıkan Nijat Özön'ün Büyük Dil Kılavuzu adlı çalışmasında da fokus, fokus olmak bulunmamaktadır. Millî Eğitim Bakanlığınca çıkarılmış olan Örneklerle Türkçe Sözlük adlı dört ciltlik eserde de bu iki söz yer almamaktadır. Fokus olmak sözünün gazetede geçtiği cümle şöyle:

“CHP’li birçok belediye başkanı hakkında buna benzer birçok iddialar ortaya atıldığı halde Genel Merkez neden sadece Sarıgül’e bu kadar fokus oldu.”

Yazar, bunun yerine yoğunlaştı, şimşekleri çekti, odaklandı veya bunların dildeki yakın anlamlarını veren öteki Türkçe karşılıkları kullanabilirdi. Ertuğrul Özkök, kalemi işlek bir yazardır. Neden fokus olmak yerine odaklandı sözünü kullanmamış? İlk anda akla gelebilen yanıt, bunun çeviri bir söz olduğu, yazanın bildiği yabancı dilin kalıpları, söz varlığı içinde kaldığı doğrultusundadır. Aslında fokus olmak bu cümlede maksadı da yeterince karşılamıyor.

Batı dillerinden kelimelerin Türkçeye geçişi sürekli bu yolla olmuştur. Türkçesi ne olabilir diye düşünülmeden kolay yol seçilmiş, isim biçimi, ardından sıfatı daha sonra da fiil olarak kullanılması söz konusu olunca etmek, olmak, yapmak, almak gibi yardımcı bir fiille bunların çekimi sağlanmıştır. Aynı yol bilim alanlarında, sanat kollarında da izlenmiştir. Osmanlı Türkçesinde yaşayan müstahzar kelimesine Türkçe bir karşılık aranmamış, eczacılıkta kullanılan Fransızca preparat gelip dile yerleşmiştir. Günümüzde de bu eğilim bilim adamları arasında devam etmektedir. Daha önce Arapçadan Türkçeye geçen rehin, aynı anlamda Fransızcadan alınan ipotek yanında şimdi de yakın anlamlı morgic (mortgage) kelimesinin dillere dolandığını görmekteyiz. Rehin ve ipotek için daha önce tutu kelimesi önerilmişti. Tutu bu anlamda halk ağzında kullanılıyordu. Derleme Sözlüğü, tutu'nun Tokat, Isparta, Denizli, Balıkesir, Sakarya, Adana, İzmir, Kütahya, Manisa yörelerinde geçtiğini tespit etmiştir. Sözlükte bu kelime için verilmiş olan anlam şudur:

“Bir borcun ödeneceğine inanca olarak ödendiğinde geri alınmak üzere borçlunun alacaklıya verdiği değerli şey.”

Yazmak'tan yazı örneğinde olduğu gibi tutmak fiilinde yapılmış tutu nedense ilgi görmedi. Ama tutu o dönemlerde ipotek, rehin karşılığı olarak Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlük'ünde yer aldı. Bu öneriye dayanarak mortgage karşılığı olarak tutulu satış denebilir. Yeter ki, para, banka konularında, ekonomi sayfalarında yazı yazarlar veya devlet adamlarından biri bu sözü kullansın. Yapıca doğru olan ve anlamı yeterince karşılayan bu kelime böylece bir yabancı kelimenin yerini alır ve türevleri de bu söze dayanılarak yapılır.

Cumhuriyet tarihi boyunca Türkçeleştirme, Türkçeyi yabancı kelimelerden arılaştırma çalışmalarında ağırlık Arapça ve Farsça kökenli kelimelere verilmiştir. Dile giren Fransızca kelimeler pek eleştiri konusu olmamıştır. Hatta batılılaşma yolunda bütün bu sözlere yakınlık gösterilmiştir. Peyami Safa, Agah Sırrı Levend, Cevdet Kudret gibi sözü dinlenen yazarlar, batılılaşma uğruna yazılarında bu tür sözlerin dile girmesinde bir sakınca görmediklerini belirtmişlerdir. Bunlar arasında, tehlikeyi 1950’li yıllarda sezen, gören Nurullah Ataç’tır. O, yalnızca doğu dillerinden geçen kelimelere değil, Fransızcadan dile giren kelimelere de karşılıklar önermiştir. Bu karşılıkların bazıları benimsenmiş ve günümüzde kullanılmaktadır. N. Ataç’ın önerilerinden birkaçı şunlardır:

Yetke (otorite), soy eser (klasik eser), inanılrlık (kredibilete), buyurman (diktatör), öğreti (dogma), günce, günlük (gazete), izlenimci (impresyonist), yöntem (metot), yüksek öğretmen (profesör), gerçekçilik (realizm), akış, dalgalanma (ritm), söz dizimi (sentaks), uzak konuşur (telefon), bilim yurdu (üniversite) vb.

Fransızca ve özellikle İngilizce kelimelerin Türkçe için bir tehlike oluşturacağı fikri 1970’li yıllarda fark edilmiştir. Türk Dil Kurumu, 1970 yılının Şubat ayında bir karar alarak batı kökenli yabancı kelimelere karşılıklar bulmak üzere bir yarkurul (komisyon, komite) kurmuştur. Yarkurulun kurulma gerekçesi Türk Dili dergisinin Haziran 1970 tarihli 225. sayısında şöyle belirtilmiştir:

“Dilimize Arapça ve Farsçadan giren sözcüklerin çoğuna, bugün Türkçe karşılıklar bulunmuştur. Başka bir söyleyişle, öz Türkçecilik tam bir yengi kazanmıştır bu alanda. Ancak şu son yıllarda üzerinde önemle durulması gereken yeni bir sorun daha ortaya çıkmıştır: Batı dillerinden dilimize giren sözcükler sorunu.

Türk Dil Kurumu Yönetim Kurulu, Şubat 1970 toplantısında bir yarkurul seçmiş, bu yarkurulda Prof. Dr. Samim Sinanoğlu, Tahsin Saraç ve Emin Özdemir’i, Batı dillerinden dilimize girmiş ve girmekte olan yabancı sözcüklere karşılıklar bulmakla görevlendirmiştir.

Bu amaçla çeşitli yapıtlar, sözlükler ve özellikle gazeteler taratılarak yabancı sözcüklerin saptanmasına başlanmıştır. Saptanan sözcüklerin kökleri ve Türkçede yüklendikleri anlamlar göz önünde tutularak bunlara karşılıklar aranmaktadır. Karşılıkların bulunmasında türetme, birleştirme ve örneksime gibi yollardan yararlanılmaktadır. Bulunan karşılıklar bundan böyle olanaklar ölçüsünde açıklamalarıyla birlikte dergimizde yayınlanacaktır. Bu karşılıklar birer öneri niteliğindedir kuşkusuz. Ereğimiz, dilseverlerin ilgilerini bu alanda yoğunlaştırmak, batı dillerinden dilimize yığın yığır girmekte olan yabancı sözcüklere karşı bilinçli bir savaşı başlatmaktır” (Metnin imlâsı korunmuştur.)

Eski adı encümen olan ve komisyon, komite karşılığı kullanılmış bulunan yarkurul, 1970 yılı Haziran ayında ilk çalışmalarını Türk Dili dergisinde Batı Kaynaklı Kelimelere Karşılıklar başlığı altında yayımladı.

Yarkurulun bu çalışmaları 1979 yılının Eylül ayına kadar devam etti. Yarkurulda bu süre içinde Hasan Eren, A. Dilaçar, Saadettin Buluç, Tahir Nejat Gencan, Berke Vardar, Semih Tezcan da görev almışlar ve çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Bu tarihten sonra dergide bu tür önerilerin ve söz konusu başlığın bulunmadığını görmekteyiz. Çalışmalarının durdurulmasının hangi sebebe dayandığını o zamanlar bu çalışmalar içinde bulunan Emin Özdemir’e sormak gerekir. Dokuz yıl süren bu çalışmalarda ele alınan Fransızca ve İngilizce kelimelerin yapısı açıklanmış ve bu yapıya uygun karşılıklar türetilmiştir. Yazımızın sonunda önerilen bu sözlerin listesini yer alacaktır. Ancak bir fikir vermesi bakımından bu türetmelerden birkaçını burada verelim: Yönelteç (direksiyon), buyur-al (selfservis), birleşme, bütünleşme (entegrasyon, entegre), belgitlik, paralık (portföy), sonsal (marjinal), sağlık yoklaması (çekap), seslek (telefon), yazıncak (daktilo), kurunç (sigorta), gözlegörü (otopsi), vurkaççı (komando) vb. Bunların arasında pek az da olsa benimsenen kelimeler olmuştur. İş bırakımı (grev), değer düşürümü (devalüasyon), düzenek (mekanizma) vb.

Önerilere genel olarak bakıldığında bulunan karşılıkların bir emek ürünü olduğu ortadadır. Ancak daktilo, lamba, telefon gibi artık dile iyice yerleşmiş olanlara karşılık

aranmanın sonuç vermeyeceği düşünülmemiştir. Öte yandan kökü canlı olmayan, çağrışımı yetersiz önerilerin de benimsenemeyeceği açıktır. İki kelimededen oluşan önerilerin arasında çekim eklerinin bulunması bilim çevrelerince haklı olarak yadırganmıştır. Bütün bunlara rağmen bir emek ürünü olan bu önerilere rağbet edilmemesi üzerinde ayrıca durulması gereken bir konudur. Bilinçsizce karşı çıkışlar, tutunma şansı olanları, kurallı yapıları da kullanımdan uzaklaştırmıştır.

Daha sonraki yıllarda Yarkurulda görev alan Cemal Mihçioğlu'nun bu çalışmalarını devam ettirdiğini görüyoruz. C. Mihçioğlu, bu malzemeyi Kültür Bakanlığı yayınları arasında Sözcüklerin Öyküsü başlığı altında yayımladı. Bu çalışmada yaklaşık 600 yabancı kaynaklı kelime ve bunlar için önerilmiş karşılıklar bulunmaktadır. Önerilen bu 600 kelimedenden birkaçı şunlardır: Savunman (avukat), derim (ağustos), süer (asker), yangeçit, yangeçiş (baypas), geçinge (bütçe), kamuerki (cumhuriyet) vb.

C. Mihçioğlu'nun kitabında yer alan önerilerin bir bölümü Türk Dil Kurumunun yarkurulunda önerilen türetmelerdir.

Ne yazık ki, bu önerilerin de birkaçı dışında pek çoğu yazı diline mal edilememiştir.

1993 yılına gelindiğinde Türk Dil Kurumunun batı kökenli kelimeleri tekrar gündeme getirdiğini görüyoruz. Bu konuda bir kurul oluşturulmuş, bilim adamlarıyla uzmanlardan oluşturulan bir kurul, 1993 yılında çalışmaya başlamıştır. Bu kurulda görev alan bilim adamı, yazar ve uzmanlar şunlardır: Ahmet B. Ercilasun, Şükrü Halûk Akalın, Meliha Anbarcıoğlu, Sema Barutçu Özönder, Necat Birinci, Ayten Coşkunoğlu Bear, Nevzat Gözaydın, Leylâ Karahan, Zeynep Korkmaz, İsmail Parlatır, Turan Oflazoğlu, Fikret Türkmen, Hamza Zülfikar, Betül Eyövge, Hatice Yazıcı, Tuna Işık. Bu üyelerin bazılarının toplantılara çok az katıldığını burada belirtmek gerekir.

Yabancı Kelimelere Karşılıklar Kurulu 1200 civarında kelime üzerinde çalıştı. Öneriler önce iki kitapçıkta, daha sonra da birleştirilerek tek kitap hâlinde 2002 yılında yayımlandı. Öneriler arasında daha önce 1970' li yıllarda bulunan karşılıklarla çelişen

örnekler oldu. Viyadük için 1970’li yıllarda bulunan karşılık aşıt idi. Aynı nesneye 1990’lü yıllarda ise önerilen karşılık köprü yol’dur. Cekap’a 1970’li yıllarda sağlık yoklaması, 1990’lı yıllarda tam bakım karşılığı önerilmiştir.

Önceki çalışmalarda da olduğu gibi yaklaşık bu 1200 kelime de beklenen ilgiyi görmedi. Bilim adamlarımız, yazarlarımız, radyo ve televizyonlarımız batıdan alınan yabancı kelimeleri kullanmaya devam ediyorlar. Türkçede bazılarının karşılıkları varken yabancı dillerden gelen biçimler tercih ediliyor. Bu tür kelimelere o derece saygı duyuluyor ki, 1970’li yıllardaki tutumun aksine, bugün özgün imlâları korunarak dile mal ediliyor. Bunların yanında temiz hava varken taze hava örneğinde olduğu gibi çeviri yoluyla dile sokulmaya çalışılan anlamsız kelimeler de var. Bunlar son aylarda ucu açık (open ended) sözü de eklendi.

Önü alınamayan bu gidişin elbet bir gün kırılma noktasına geleceği düşünülerek beklemekten başka çare olmadığı anlaşılmaktadır.

Yazın

Cumhuriyet gazetesinin 2 Aralık 2004 tarihli nüshasının kültür sayfasında Türk klasikleriyle ilgili bir yazı yayımlandı. Başlığında geçen yazın sözü yazının içinde yerini edebiyat’a bırakmış. İçinde dört kez edebiyat sözü kullanılan bir yazının başlığı Yazın klasiklerimiz beyazcamda’dır.

Üniversitelerin bölüm adlarında da yaşayan edebiyat’ın yerini bütün çabalara rağmen yazın alamadı. Bu söz türetilirken mevsim anlamında dilde bir de yazın sözünün bulunduğu dikkat edilmedi. Öte yandan edebiyat kavramı yazmak fiiliyle bağdaştırılmadı. Senin yazın güzel, şuraya birkaç satır yazın gibi kullanımlarda da yazın biçimi karşımıza çıkıyor. Vurgu ancak iki sözü birbirinden ayırmaya yetiyor. Emir biçiminde vurgu ilk hecede, iyelik eki almış yazın güzel örneğinde ise vurgu son hecededir. Edebiyat karşılığı yazın sözünde de vurgu son hecededir ve söyleyişte bir ikilik, benzerlik ortaya çıkmaktadır. Edebiyat karşılığı yazın sözünün türevleri de

yapılamadı. Yazın diye söze başlayanlar edebiyatçılar diye devam ediyorlar. Bugün bazı çevrelerce bu tür önerilerin kullanıldığı ve bu iki tutumun devam ettiği bir gerçektir. Özellikle terimlerde bu durumun örnekleri çok daha fazladır.

Söz yabancı kelimelere karşılıklar bulmaktan açılmışken verdiğimiz bu örnekte de görüldüğü gibi, yabancı bir söze karşılık bulmanın o kadar da kolay olmadığı görülmektedir. Çok yönlü düşünmeyi isteyen böyle bir çalışmada dil bilgisi de gereklidir. Aşağıda örneklerini göreceğiniz, Türkçede bulunmayan tele-, oto-, pre- eklerine bakıp çeviri yoluyla uz-, öz-, ön- gibi ön eklerle kelime yapma, haklı olarak eleştiriye uğramış ve karşı çıkışlarla birçok öneri benzer sebeplerle dile girememiştir.

Yarkurulca Önerilen Karşılıklar Listesi

“Türk Dili dergisi (TDK)

225. sayı, Haziran 1970:

değer düşürümü (devalüasyon), devalüe etmek (değerini düşürmek), devalüe olmak (değer düşürülmek), yönelteç (direksiyon), soğutmalı (firigorifik), yağ-yakıt, sıvı-yakıt (feul oil), işbirakımı, bırakım (grev), işbirakımcı, bırakımcı (grevci), 1. dinlenek, 2. yaka, 3. toplanak (kamp), sonul (kritik), yaşanak (kuvöz), işkapatımı, kapatım (lokavt), arıtımyeri, arıtımevi (rafineri), ortakaldırım (refüğe), değeryükseltimi (revalüasyon), değerini yükseltmek (revalüe etmek), döner-basar (rotatif), buyur-al (self servis).

226. sayı, Temmuz 1970

1. başsızlık, 2. kargaşa (anarşi), 1. baştanımaz, 2. kargaşacı (anarşist), 1. baştanımazcılık, 2. baştanımazlık (anarşizm), kargaşalı (anarşik), 1. buyur-culuk, 2. elkoyuculuk (emperyalizm), 1. buyurucu, 2. elkoyucu (emperyalist), vurucu (militan), 1. yansız 2. etkisiz (nötr), 1. yansızlaştırmak, 2. etkisizleştir-mek (nötralize etmek), 1. yansızlaştırma, yansızlaştırılma, etkisizleştirme, et-kisizleştirilme (nötralizasyon),

yansızlık (nötralizm), barışlandırma (pasifikasyon), düzeltim (reform), düzeltimci (reformist).

227. sayı, Ağustos 1970

1. boşalma, 2. boşalım (deşarj), 1. boşalmak, 2. içini boşaltmak (deşarj olmak), yetişici (entern), yetişicilik (enternlik), gözlegörü (otopsi), yetişim (staj), yetişmen (stajyer), yetişmenlik (stajiyerlik), 1. yıldırı 2. yıldı (terör), yıldırğan (terorist).

228. sayı, Eylül 1970:

güvenmelik (kaparo), özenç (kapris), akıncı, vurkaççı (komando), alar dizini (nomanklatür), 1. yetke, 2. söz dinletirlik, 3. yüksek görevliler, yetkili kişiler, 4. yüksek yetkili kişiler (otorite), 1. sözü geçer, söz dinletir, 2. baskılı, baskıcı (otoriter), baskıcılık (otoriterizm), kışkırtma, kışkırtı (provokasyon), 1. kışkırtmacı 2. kışkırtıcı (provokatör), terimler dizgesi (terminoloji).

241. sayı, Ekim 1971

1. yarar, 2. çıkar, 3. üstünlük (avantaj), yararlı (avantajlı) soysuzlaşma, yozlaşma, soysuzlaştırma, yozlaştırma (dejenerasyon), soysuzlaşmış, soysuz, yozlaşmış, yoz, bozulmuş, bozuk (dejenere), soysuzlaştırmak, yozlaştırmak, bozmak (dejenere etmek), soysuzlaşmak, yozlaşmak, bozulmak (dejenere olmak), soysuzlaşmışlık, yozlaşmışlık, bozulmuşluk (dejeneresans), çökme, çöküş (dekadans), bölüm (departman), söylem (diksiyon), yazdırım (dikte) 1. yazdırmak, 2. gücün benimsetmek (dikte etmek), ölçü (norm), kuralcı (normatif), gör-işit (odyovizüel), gör-işit yöntemi (odyovizüel metot), sergen (reyon), yer ayırtım (rezervasyon), olmaz (veto), olmazlamak (veto etmek).

242. sayı, Kasım 1971

hamsi ezmesi, hamsi sarması (ançuez), nüfusbilim (demografi), tapıncak (fetiş), tapıncakçı (fetişist), tapıncakçılık (fetişizm), giziletim (jurnal), giziletimlemek (jurnal etmek), karışık, dolaşık (komplike), mesaj (ileti), karanlıkçı (obskürantist), karanlıkçılık (obskürantizm), engelleme (obstrüksiyon), 1. buluş belgesi, 2. tekel (patent), sürem (sezon).

247. sayı, Nisan 1972

uyandır (alarm), seçki (antoloji), artyetişim (bekravnt), halk avcısı (demagog), belge (doküman), belgesel (dokümanter), 1. araç, 2. çalgı (enstrüman), çalgısal (enstrümantal).

249. sayı, Haziran 1972

bezem (dekor), bezemleme (dekorasyon), bezemlemek (dekore etmek), bezemci (dekoratör), bezemsel (dekoratif), yayılım (ekspansiyon), yayılımcılık (ekspansiyonizm), yayılımcı (ekspansiyonist), özüt (ekstre), uyguncu (konformist), uygunculuk (konformizm), ölüdoğa (natürmort), günoğlu (opor-tünist), günoğulluluk (oportünizm), boyam (pentür).

250. sayı, Temmuz 1972

kuşatım (abluka), akçalamak (finanse etmek), akçalama, akçalanma (finansman), yetişim (formasyon), düşkü (hobi), 1. sayılama, 2. sayımbilim, 3. sa-yımsal (istatistik), savaşım, alım-satım dönemi (kampanya), bölek (klik), bölekçi (klikçi), bölekleşmek (klikleşmek), danışım (konsültasyon), 1. verenek, 2. saygınlık (kredi), yazanak (rapor), yazanakçı (raportör), yazanakçılık (raportörlük), erişim (rekor), erişmen (rekortmen), yoldam (stil), yoldamlamak (stilize etmek), yoldamlama (stilizasyon), yoldambilim (stilistik).

251. sayı, Ağustos 1972

gizmen (ajan), gizmenlik (ajanlık), tapınç (kült), alt ulaşım (metro), boruyolu (payplayn), kumla (plaj), yazımlama, yazımlanma (reaksiyon), yazımcı (redaktör), yazımcılık (redaktörlük), karaltı (siluet), sürer durum (statüko), sürerdurumcu (statükocu), yığım (stok), yığımıcılık (stokçuluk), yığımlama (stokaj), gizyazı (şifre), gizyazılı (şifreli), gizyazıya çevirmek (şifrelemek), çözmek, sökmek (deşifre etmek), kimliği anlaşılmaq (deşifre olmak).

252. sayı, Eylül 1972

yapma (artifisyel), giysilik (gardrop), yemek çizelgesi (mönü), görüngen (perspektif), döngü (rotasyon), özek (santral), özekleştirmek (santralize etmek), özekleşmek (santralize olmak), 1. özekleştirme, 2. özekleşme (santrali-zasyon), özekçi (santralist), özekçilik (santralizm), özeksizleştirme (desantrali-zasyon), özeksizleştirmek (desantralize etmek), benözekçilik (egosantrizm), benözekçi (egosantrist), benözekçil (egosantrik), özeklenmek (konsantre olmak), yoğunlaştırılmış (konsantre), özeklenme (konsantrasyon), yapay (sentetik), yarıyıl (sömestr), kapaç (supap).

258. sayı, Mart 1973

devingen, devinik, devimsel (dinamik), devimsellik, devingenlik (dina-mizim), işletke (makine), işletkeli (makinelı), işletmen (makinist), işletkemsı, işletkecil, işletimsel (mekanik), yansıtmaç (radar), yansıtmacı (radarcı), uz (tele), uzdevimsel (teledinamik), uzaşar (teleferik), uzseslek, seslek (telefon), uzseslekçi, seslekçi (telefoncu), uzgüdüm (telekomand), uzyazdırım (teleks), uzyazdırımcı (teleksçi), uzölçer (telemetre), uzmercek (teleobjektif), uzsezim, uzsezinim (telepati), sezinimsel (telepatik), uzgözlek (teleskop), uzgözleksel, uzgözlekçil (teleskopik), 1. uzgörüm 2. uzgöreç (televizyon), uzgörümcü, uz-göreççi (televizyoncu), 1. uzyazım 2. uzyazar 3. uzyazı (telgraf), uzyazıcı (tel-grafcı), uzyazıcılık (telgrafcılık).

259. sayı, Nisan 1973

uykun, belirge (amblem), alıştırma (antrenman), alıştırman (antrenör), alıştırmanlık (antrenörlük), ongun (arma), ongunlu (armalı), işlik (atelye), yapınak (fabrika), yapınış (fabrikasyon), yapınakçı, yapınman (fabrikatör), yüklet (kamyon), yükletçi (kamyoncu), birleşke (kooperatif), birleşkeci (kooperatifçi), birleşkecilik (kooperatifçilik), oto- (öz-), genbinit (otobüs), gen-binitçi (otobüsçü), yerli (otokton), özerk (otonom), özerklik (otonomi).

265. sayı, Ekim 1973

yerkürer (buldozer), yerkazar (ekskavatör), tümgün (fultaym), yerdüzler (grayder), tümortaklık (holding), yasadışı (illegal), gizdüzen (komplo), giz-düzenci (komplocu), saçı (konfeti), gönence (konfor), gönenceli (konforlu), saklanca (konserve), saklançalık (konservelik), genortaklık (konsorsiyum), ka-tar (konvoy), alay (kortej), yaratı (kreasyon), yardeneyci (laborant), deneylik (laboratuvar), durbinit (otostop), uçman (pilot), uçmanlık (pilotluk), seki (podyum), canlandırma (reanimasyon), onarım (restorasyon), onarılmak (restore edilmek), onarmak (restore etmek), vurgunculuk (spekülesyon), vurgun-cul (speklatif), vurguncu (spekülatör), sürücü (şoför), sürücülük (şoförlük), çiçeklik (vazo), aşıt (viyadük).

285. sayı, Haziran 1975

dizeç (dosya), bilgisayarım (enformatik), yeryazım (kadastro), izlence (program), yerbetim (topografya), yerbetimci (topografyacı), yerbetimsel (topografik).

286. sayı, Temmuz 1975

kirsöker (deterjan), tasarçizim (dizany), dizelge (liste), uyumölçüm (sos-yometri), uyumölçümcü (sosyometrist), uyumölçüm çizeneği (sosyogram).

288. sayı Eylül 1975

çağışım (anakronizm), çağışımsal (anakronik), yapılabirlik (fizibilite), süslenti (garnitür).

291. sayı , Aralık 1975

eruygun (optimal, optimum), inceltici (tiner), T-gömlek (Tişort).

292. sayı, Ocak 1976

düzenleme (amenajman), doğrultmacılık (kaportacılık), doğrultmacı (kaportacı), denizbilim (oşinografi), püskürteç (sprey), bakımcı (suvanyör).

293. sayı, Şubat 1976

dorduraç (dipfiriz), güvenceci (garantör), kurma (prefabrik), yaşayabilirlik, öndöşem (viyabilite).

294. sayı, Mart 1976

su varlığı, subilgisi (hidrografi), subilim (hidroloji), özedim, özedimleşme, özedimleştirme (otomasyon), güdümlim (sibernetik), şaşırıtı (sürpriz).

295. sayı, Nisan 1976

buzçözer (defroster), bağlantılı, bağlantılı dizge (enterkonnekte), yağyakıt (fyul oyl), çivileme (smaç), destek akçe (sübvansiyon).

296. sayı, Mayıs 1976

yıkanma, yıkama, yunak (banyo), yunak teknesi (küvet), el yunağı (lavabo), kaldırmaç (forklift), kap, kaplaşma, kaplaştırma (konteynir), alışım (kurs), alışman (kursiyer).

297. sayı, Haziran 1976

savunman (avukat), işsalgıbilim (endokrinoloji), işbilim (ergonomi), suçbilim (kriminoloji), öğrence (kur), öykünüm (simülasyon).

298. sayı, Temmuz 1976

yüzergezer (anfibi), yıldız (asterik), sesbüyütür (hoparlör), matematikte eksi, fizikte eksi yük, tıpta yok, fotoğrafçılıkta kara, pozitif bilimlerde olgul, felsefede olgulcu, fizikte artı yük, tıpta var, fotoğrafçılıkta ak (negatif).

303. sayı, Aralık 1976

döker (damper), subasar (hidrofor), ısıtaç (kalorifer), ısıyayar (radyatör).

304. sayı, Ocak 1977

düzenek (mikanizma), doyumevi (restoran), yemekli (vagon restoran), çeker (traktör), görüldü (vize).

311. sayı, Ağustos 1977

uyarlaç (adaptör), ağrıkesici (analjezik), kutucuk (kaset), kutucuklu sesalıcı (kaset teyp), anlaşım (konsensüs), çekit (lokomotif), sesalıcı (teyp), yatıştırıcı (trankilizan), yatıştırıcı (sedatif).

312. sayı, Eylül 1977

yazçizcilik (bürokrasi), genörgütçü (bürokrat), genörgütsel (bürokratik), inginlik (deflasyon), şişkinlik, para şişkinliği (enflasyon), özgidimli (otomatik), başarıım

(performans), araba (otomobil), önleyimevi (prevantoryum), yaymaca (propaganda), 1. sözleşme tutanağı 2. törendüzen (protokol), 1. yazıdüzen, 2. ya-yımdüzen (redaksiyon), 1. yazıdüzenci, 2. yayım-düzenci (redaktör), sağaltımevi (sanatoryum), duruk şişkinlik (stagflasyon), sonuyarı (ültimatom).

313. sayı Ekim 1977

besidüzen (diyet), besinbilim, besinbilimsel (diyetetik), eksinti (fire), çürükçe (kangren), sürümlük (kozmetik), dolangaç (labirent), yükler (loder), tekgövde (monoblok), kazartaşır (skrayper), büyüksatımevi (süpermarket).

314. sayı, Kasım 1877

1. yankıbilim, 2. yankılanım, 3. yankıdüzen (akustik), düzgünleme (apreleme, apre), süslük (biblo), dirimkurgu, dirimkurgusal (biyonik), geçinge (bütçe), genil (makro), minil (mikro), beklerulak (postrestant).

316. sayı, Ocak 1978

bulunak (adres), tetikdur (alarm), gülencek (anekdot), izlemci (dedektif), bulucuk, bulucuklu (espri), bölüğü (fraksiyon), düşüğü, düşünbilim (ideoloji), düşüğüsel, düşünbilimsel (ideolojik), yerleşke (kampus), arkdüzen, pislikarkı (kanalizasyon), tümleşke (kombina), ışıtaç (lambda).

317. sayı, Şubat 1978

sürdürümcü (abone), sürdürümlmek (abone etmek), sürdürümlenmek (abone olmak), sürdürüm (abonman), toplumdışılama (aforoz) toplumdışılama (aforoz etmek), toplumdışılanmak (aforoz edilmek), bark (apartman), sırlıtaş (fayans), kökleşik (klasik), dördültaş (karo), dernekevi (lokal), silmetaş (mozaik), işlemce (operasyon), yarman, dizgici, dizmen, işletmen (operatör), bölümce (paragraf), yetkincilik (perfeksiyonizm),

vuraç (raket), karşılama, tören-çağrı (resepsiyon), ayırtım (rezervasyon), tanıtmacı (röprezantan), çarpınç (sansasyon), çarpınçlı (sansasyonel), 1. uğur, 2. yıldız, akyıldız, 3. raslantı, düşgelim (şans), korkutum, karabaskı, gizsömürü (şantaj).

318. sayı, Mart 1978

içyapı (anatomi), sağlık yoklaması (çekap), yazıncak (daktilo), yazıncakçı (daktilocu), devingi, (dinamik), küme devingisi (grup dinamiği), tıkanca (enfarktüs), böle (fasikül), sindirimbilim (gastroenteroloji), sindirim bilimci, sindirim sayrılıkları uzmanı (gastroenterolog), ünlek (glotis), ölük (kadavra), de-ğıştirgen, evrendeğer, değışken, boyut (parametre), gülünçleme (parodi), be-lirgi (sendrom), çeke (virgül), dura (nokta), duralandırma (noktalama) duralı çeke (noktalı virgül).

319. sayı, Nisan 1978

gezinek (fuaye), yapışır mercek (kontak lens), yağsalım (sebore), yağ-salımsal, yağsalımlı (seboreik), korunç (sigorta), korunçlamak (sigortalamak), korunççu (sigortacı), korunçlu (sigortalı), oylumsal (stereofonik, stereo) ordu-güdüm, gengüdüm (stateji), ordugüdümsel (statejik), sezinç (takt), sezinçsiz (taktsız), yönlem (taktik), görüntü kuşağı, görüntü alıcı (videoteyp, video).

320. sayı, Mayıs 1978

yolomzu (banket), birleşik devlet (feorasyon), üstbirlik (federe), birleşik, birleşik nitelikte (federal, federatif), soyserim (fenotip), buyrut (gen), soyyapı (jenotip), devletler birliğı, genbirlik (konfederasyon), soyaktaran (kromozon), bilik, işçibirliğı, işverenler birliğı (sendika), birliksele (senikal), birlikleşmek (sendikalaşmak), birlikli (sendikalı), birlikçilik (sendikalizm), birlikçe (sendikalist).

321. sayı, Haziran 1878

bilgiler (ansiklopedi), bilgiliksel (ansiklopedik), bilgilikçi (ansiklopedik), genyol (bulvar), toplanca (kompleks), karakaygı (melankoli), karakaygıl (melankolik), oldulamak (akeylemek), oldulattmak (akeyletmek), 1. gezilik, 2. araçlık, 3. durgu (park), durgu yapmak, durgulamak (park yapmak), sevinmelik (purbuar), anasoyculuk (rasizm), çizem (şema), çizemsel (şematik).

328. sayı, Ocak 1979

ödeme çağrısı (apel), bağamsı (ebonit), tıkkak (emboli, embolizm), tıkkar (embolus), bölüt (klas), bölütlendirme, bölütlendirilme, bölütleme, bölütlenme (klasifikasyon), yerbölüm (parsel), yerbölümleme (parselasyon), arayayaç (röle), alınlık (tabela), gösterme, gösterilme (vizyon).

329. sayı, Şubat 1976

asamak (asansör), yereybilim (coğrafya), yereybilimci (coğrafyacı), çekim (inhalasyon), bakılık, bakısal (klinik), toplubakılık (poliklinik), pekiştirmek (konsolide etmek, konsolide edilmek), pekiştirme, pekiştirilme (konsolidasyon), pekiştirilmiş (konsolide), oyunçizim (koreografi), küçültü (maket), yüzkipi (mask), örteç (maske), örteçli (maskeli), izlenti (moda), izlentici (modacı), döngü (reng), şifr (sayıt), ısıtır (termosfor), dönerge (vantilatör).

330. sayı, Mart 1979

yetkinlendirilmiş (akredite), dirimsayım, dirimsayımçılık (aktüarya), dirimsayımçı (aktüer), dirimsayımşal (aktüaryel), eklenti (alonj), dirimölçüm (biyometri), aktaran (ciranta), aktarım (ciro), tınlaç (diyapazon), belginleşmek, belginleşim (fade in), sönüşüm, sönüşmek (fade out).

331. sayı, Nisan 1979

güvenceleme, güvenceleyen (aval), örtükat (epitelyum), içörtü (endo-telyum), orta içörtü (mezotelyum), adlık (kartvizit), belek (meç), yarıgün (part-time), telsiz bağlantı (radyolink), telsiz bağlantı dizgesi (radyolink sistemi), dokuncak (risk, riziko), dokuncaklı (riskli), sürenek (rütin), 1. özerkent, 2. konutluk (site), ses uzmanı (tonmayster), içaktarım (virman).

332. sayı, Mayıs 1979

vizlaç (buzzer), kokusavar (deodoran), birleşme, bütünleşme (entegrasyon), bütünleşik (entegre), sönmülenme (fading), dikme, dikmecik (jalon), çıtırdak (kraker), yağuru (lipom, lipoma), işitimbilim (odiyoloji), paralık, belgitlik (portföy), durduran (stoper), bellik (röper).

334. sayı, Temmuz 1989

iyigelirlik (endikasyon, endike), sergilik, dalıt, örtükgeçit (galeri), ölüklük (morg), yapracık, anımlık, pulcuk (plaket), karşılık, karşılık denetimi, karşılık sorma (provizyon), karşılık sormadan (provizyonsuz), 1. devinç, 2. etki (rol).

335. sayı, Ağustos 1979

yarışdıılanmak (diskalifiye), 1. ödenç, 2. güvenirlilik, 3. ödünç, 4. saygınlık (kredi), sonsal, sonsalcılık (marjinal, marjinalizm), basar (pompa, tulumba), geneltim, geneltmek (vülgarizasyon).

339. sayı, Eylül 1979

yuvrlakçık (bilye), övgüdeğer (mansiyon), çiçektutar (pikflür), kayga (ray), bekler (stand-by), çınlarca (tinnitus), vuruk, vurukbilim (travma, travmatoloji), keşik (vardiya).”

Düzeltilme: Türk Dili dergisinin Kasım 2004 tarihli 635. sayısında yararına kelimesindeki uzunluğu anlatırken, bu uzunluğun zararına yararına biçiminde birlikte kullanılmasından kaynaklandığını belirtmiş ve şöyle bir cümle kullanmışım: “Arapça kökenli zarar kelimesinin ikinci hecesi uzundur” Bu ifadeyi “Arapça kökenli zarar kelimesinin ikinci hecesi kısadır” biçiminde düzeltiyorum. Bu cümleden sonra gelen “Bu kelime zaman, meydan örneklerinde olduğu gibi ikinci hecedeki uzunluğu Türkçede yitirmişlerdir.” cümlesine de bu durumda gerek kalmamıştır. Zarar sözünün ikinci hecesi eski harfli aslında kısa olarak yazıldığı hâlde bunun ikinci hecesinin edebî dilde yalın biçimde uzun telâffuz edildiği kanaatindeyim. Şemsettin Sami’nin Kamus-ı Türkî adlı eserinde bu kelime (—Ød\$) biçiminde yazılmaktadır. İkinci hecenin üzerine konan bu çekme işaretinin hecenin uzun söylendiğine bir gösterge olabilir.

http://www.tdk.gov.tr/TR/Genel/dg.ashx?DIL=1&BELGEANAH=1983&DOSYASIM=dogrUYazalim_ocak2005.htm